

CHRISTENEN EN JODEN (2): DE OUDERE BROEDER TERUGGEVONDEN

pater L. van der Klaauw a.a.-

Dit is een tweede lesbrief over de verhouding christenen en joden.

De eerste, 'Van scheuring tot holocaust', is nr. 0176 op www.stucom.nl.

1. Een volk dat niet meer mocht bestaan tot na de 'holocaust'

Eeuwenlang hebben christenen gedacht, dat het joodse volk in de geschiedenis had afgedaan. Alleen bekering kon hen redden. Pogingen daartoe werden al in de middeleeuwen gedaan, maar in de 19e eeuw groeide de gedachte, dat nu de tijd was aangebroken voor een meer massale bekering van de joden tot Christus. Men ging naar het toenmalige 'Palestina' voor de zgn. joden-zending. Van katholieke zijde waren dat met name de paters en de zusters van Sion, gesticht door twee joodse broers, die katholiek priester werden, Alphonse en Theodore Ratisbonne. Sommige groepen fundamentalistische christenen zochten een speciale plaats voor bekeerde joden in de toekomstplannen van God.

Maar het eeuwenlange anti-judaïsme moest eerst leiden tot de moord op 6 miljoen joden. Dat hadden de christenen niet verwacht. Nu pas begreep men, dat de joden het recht moesten hebben zichzelf te zijn. Heidenchristenen konden bij hen geen zending bedrijven. Zelfs keurden sommigen het af, dat individuele joden zouden overgaan tot het christendom. Deze gedachte speelde een rol bij de stichting van een soort christelijke kibboets 'Nes Amim' in het noorden van Israël. Daarmee wilde men solidariteit uitdrukken met de joodse staat zonder 'zieltjesjagerij'.

Ook de meer traditionele kerken konden er niet langs om hun zicht op het joodse volk te herzien. In 1959 veranderde paus Johannes XXIII het gebed voor de joden op Goede Vrijdag. Zij mochten niet langer 'perfidie' d.i. onbetrouwbaar worden genoemd. In nr.4 van het document 'Nostra aetate' van het 2e Vaticaans Concilie werd uitdrukkelijk afstand genomen van het anti-semitisme. Men leest daar: "Hoewel de gezagsdragers van de joden met hun aanhangers de dood van Christus hebben doorgedreven, kan toch datgene wat tijdens zijn lijden werd bedreven noch alle toen levende joden zonder onderscheid noch de

joden van onze tijd worden aangerekend. Alhoewel de Kerk het nieuwe volk van God is, mogen de joden niet als door God verworpen noch als vervloekt worden voorgesteld, alsof dit uit de H. Schrift zou volgen."

Latere verklaringen vanuit Rome en vanuit een aantal bisschoppenconferenties lieten een groeiend respect zien voor de joden en hun godsdienst. In 1986 bezocht Johannes Paulus II als eerste paus in Rome een synagoge. Daar zei hij: "U bent onze dierbare geliefde broers, en in zeker opzicht kan men zeggen dat u onze oudere broers bent." En hij verwees naar Rom.11,28-29: 'De joden blijven Gods vrienden krachtens zijn uitverkiezing, want God kent geen berouw over zijn genadegaven.' In 1998 werd in Rome het document uitgegeven 'Wij herinneren ons: een beschouwing over de Shoah'. Daarin wordt uitdrukkelijk berouw uitgesproken over de fouten van christenen tegenover het joodse volk.

2. Israël: de joden zijn weer een volk met een eigen land; vergeten bijbelteksten

Behalve door de Shoah of Holocaust kwam de christelijke theologie tot op zijn grondvesten in beroering door de vestiging van een nieuwe joodse staat in Palestina. Het joodse volk kwam a.h.w. uit het duister van de geschiedenis weer tevoorschijn en toonde zich met hernieuwd zelfbewustzijn in een territoriale eenheid. Een meerderheid van de evangelische en pinksterchristenen zien hierin de vervulling van oude profetieën over de terugkeer van het volk naar 'het land' en een bevestiging van de blijvende uitverkiezing van Israël. Hun bijbeluitleg is vaak wat 'fundamentalistisch' (té letterlijk), maar ze openen onze ogen voor vaak vergeten bijbelteksten. Zo zijn er veel voorzeggingen in de joodse bijbel (=OT) over de 'Messiaanse' tijd, die met de komst van Jezus nog niet vervuld werden. Nog vreemder was het, dat men eeuwen lang Rom. 9-11 over de roeping

van Israël niet serieus heeft genomen. Enkele opvallende teksten daaruit:

v.1: Heeft God zijn volk verstoten? Volstrekt niet!

v.15: Als hun (voorlopige) terzijde stelling de wereld verzoening heeft gebracht, wat kan dan hun aanneming anders betekenen dan leven uit de doden?

v.24: Jij (heiden-christen) bent van de wilde olijfboom waartoe je van nature behoort, afgebroken, en tegen je natuur in geënt op de edele olijf. Hoeveel gemakkelijker zullen zij die er van nature bij horen, weer op hun eigen stam worden geënt!

v.25-26: De verstening die over een deel van Israël gekomen is, duurt slechts totdat de grote massa van de heidenvolken is binnengegaan. En zo zal tenslotte heel Israël gered worden.

Dit sluit aan bij Lc.21,25: Jeruzalem zal door de heidenen vertrapt worden totdat de aan de heidenen toegemeten tijd vervuld is. In de [Katechismus van de Katholieke Kerk](#) nr. 674 wordt naar dit soort teksten verwezen onder de titel: 'De glorievolle komst van Christus, de hoop van Israël'.

3. Messiaanse joden; onze joodse wortels; nieuwe kansen voor eenheid onder de christenen

De laatste teksten lijken in onze tijd in vervulling te gaan. Veel joden komen tot de aanvaarding van Jezus als de Messias, terwijl ze toch als een joodse gemeenschap bij elkaar willen blijven. Zo kent men in Israël joodse parochies/gemeenten bij katholieken, anglicanen, lutheranen en baptisten. Maar heel nieuw is het verschijnsel van de 'Messiaanse joden' (in de VS.: 200 groepen en een groeiend aantal in Israël) en de 'joden voor Jezus'. Zij zijn ontstaan als een joodse beweging met eigen synagogen los van de traditionele kerken, maar ook als een nieuwe uitdaging.

Parallel hieraan is er een nieuwe belangstelling voor Jeruzalem en voor het joodse volk met name bij evangelische, charismatische en pinksterchristenen. Een aantal is ook in Israël komen wonen, zoals de gemeenschap van de Zaligsprekingen. Vanaf 1984 wordt ook elk jaar met Pinksteren een internationale oecumenische charismatische bedevaart gehouden naar Jeruzalem. Jeruzalem is nog

altijd de 'moederkerk' van alle kerken. Het is 'neutraal' in verhouding tot Rome, Genève en Istanboel. Menselijkerwijze is de kerk van Jeruzalem klein, arm en onbeduidend. Maar juist daardoor lijkt er meer mogelijkheid te zijn voor het werk van de Heer. Het is zeker een profetische intuïtie geweest van paus Paulus VI, die in 1964 de stoot gaf tot de oprichting van het oecumenische theologische instituut 'Tantur' tussen Jeruzalem en Bethlehem.

Joodse geleerden zoals David Flusser en Pinchas Lapide bestudeerden het N.T. en leerden ons om dit beter te begrijpen vanuit zijn joodse achtergrond. Veel christelijke theologen komen in Jeruzalem studeren aan de Hebreeuwse universiteit. Het hernieuwde joodse leven in Israël betekent een uitdaging om dieper door te dringen in de joodse oorsprong van het christendom. Zo kregen wij een nieuw zicht op de Farizeeën, met wie Jezus eigenlijk zeer verwant was. We gaan ook Maria en de apostelen weer zien als joden. Deze gezamenlijke bezinning brengt ook de christenen onderling dichter bij elkaar.

Over de betekenis van Jeruzalem voor de 'eindtijd' zijn er meerdere merkwaardige bijbelteksten. Zie met name Jes. 2,2-5; Jes.4,2-6; Joël 3,1-5; Joël 4,1-2 en 12; Zak.14,4-5; Zak.8,22 en Zak.14,16: 'Allen die overgebleven zijn van de volken, die tegen Jeruzalem zijn opgerukt, zullen jaarlijks er heen trekken en het Loofhuttenfeest vieren.' In dit verband pleiten sommige christenen ervoor om een soort christelijk Loofhuttenfeest in te voeren als teken van ons op weg zijn naar de wederkomst van Christus. Dan zouden alle grote joodse feesten (Pasen, Pinksteren en loofhutten) een vervulling vinden in christelijke feesten. De 'Christelijke Ambassade' in Jeruzalem o.l.v. ds. Jan-Willem van der Hoeven organiseert daarom al vele jaren tijdens het Loofhuttenfeest een viering voor christenen! Overigens is ook de Palmzondagprocessie in Jeruzalem van de Olijfberg naar de stad vanouds een uitbeelding van de terugkomst van de Heer.

4. Noodzaak van schuldbekentenis en berouw

Het anti-judaïsme is in wezen een menselijk protest tegen Gods bijzondere liefde voor Israël. Het staat symbool voor elke zonde als een protest tegen de wil en het plan van God. Dat geldt ook voor de zonden tegen de eenheid

van de christenen. Eerst hebben we gezegd dat de joden door God verworpen waren. Daarna zeiden we dit van christenen, die van ons verschilden.

Dit roept de noodzaak op van schuldbekentenis, berouw en verzoening. Zoals de joden hun 'Yom Kippoer' hebben (de Grote Verzoendag), zo zouden de christelijke kerken ook een dag moeten hebben van bekering en berouw over hun zonden tegen elkaar en tegen het joodse volk. Recente documenten van de paus over christelijke eenheid (m.n. over 3e millennium en 'Ut unum sint') benadrukken inderdaad het belang van berouw over zonden tegen de eenheid. De rabbijn van Rome zei in 1986 tot de paus: "De terugkeer naar 'het land' moet gezien worden als iets goeds voor de wereld: een voorspel van een universele verbroedering, waar we allen naar uitzien, en algemene vrede, beloofd in de bijbel." Iets voorzichtiger zei pater Marcel Dubois o.p. hoogleraar aan de Hebreeuwse Universiteit tot zijn joodse toehoorders: "Als de terugkeer van

uw volk naar dit land óók betekent een terugkeer van uw harten tot de God van Israël, dan ligt dit zeker in het heilsplan van God. Zo niet, dan heeft het alleen een wereldlijke betekenis." en tot de christenen zei hij: "De nieuwe situatie in Jeruzalem geeft zeker kansen voor het Rijk Gods door herbronning en onderlinge ontmoeting. Gebruik die kans, dan zal God het zegenen en zó zal het blijken dat het in zijn plan ligt."

Vragen:

1. Kun je in de geschetste gebeurtenissen iets ontdekken van de verrassende werking van de H. Geest?
2. Beperkt de bijstand van de H. Geest zich tot de zichtbare rooms-katholieke kerk?
3. Hoe kunnen wij in deze tijd meewerken met het plan van God?

Deze tekst werd in juni 1998 door de Stichting Bouwen aan de Nieuwe Aarde gestencild uitgegeven in een serie lesbrieven.